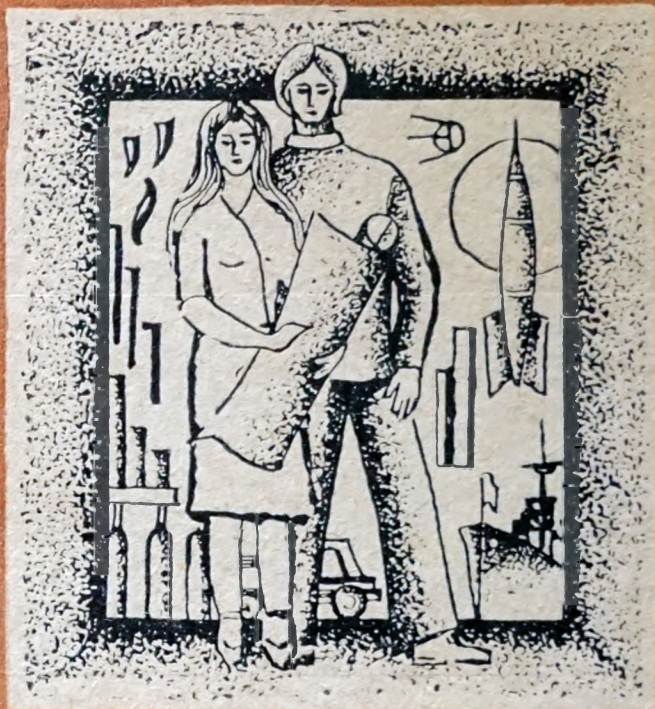

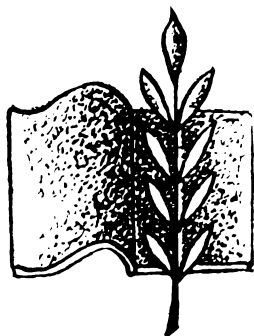
Б. Сафанов

ЭРЭХЬ
БЕБЕГЪО

БЕНЬЯМИН САФАНОВ

Э Р Э Х Ъ Б Е Б Е Г Ъ О

СТИХИГЪО
в е
мЭГІнигЪО

Махачкала
Дагучпедгиз 1985

ББК 84 Тат
С 21

Рецензент **Анисимов Х. И.**

С 21 Э рэхь бебегь: Стихигь ве мэгИнигь.
—Махачкала: Дагучпедгиз, 1985.—44 с.
Сафанов Б.
Дорогой отцов.

Э и сборник шогьир тати Б. Сафанов дарафдет стихигь ве мэгИнигь, комигьореки у гуьнжунди эри гИэилгьой школен э песини салгьо. Э стихигь ве мэгИнигьой хуьшде у эдее тэгИриф доре жоборде жофой одомигьой советире, гуьзетлуьи партией ленинире, эшгьлуьи комсомолгьо ве жовонгьоре, бирмунде дузе рэхьгьой гьовхо бердеире эри шолуми, дусди ве азади.

ББК 84 Тат

С $\frac{4803010000-114}{M 124 (03)-85}$ 54—85

© Дагучпедгиз, 1985

СТИХИГЪО

ГЪЕ ЖОВОНИ

Э гъовхой азади хъэсуьл оморей,
Гъе эз суьфдеи рузгъой гІуьмуьри
Ерэгъ жоборди э дес вегирдей,
Эшгълуь борж бердей эри азади.
Буьзуьрге Бесгъуни эн Октябре,
Тегьер деде, гІэзиз дошдей,
Дорей эрию эшгъ жовонире,
Гъич непоисде пушово рафдей.
ГІэлем эн Ленин э дес туь дери,
Чуьнки у бебе—рэхъбирмуьтуьни,
Буьзуьрге хьохмо гуфдире рэхъэ
Рафдей гъеммише, гъич непоисде.
Боворин э у ведироморе,
Бирмундей нишон эн игидире,
ГІэтош не зуьгІбе туьре нетерсунд,
Десгъой жоборди—дуьшмере жарунд.
Ватанхогъе ферзенд Ватан,
Овлод улкей эн Совети,
Тегьер жоборд, тегьер аслан
Туь гъисд гъувот пушобери.
Днепрогэс, БАМ ве КамАЗ,
Ченд шегьергъой догъгъой Кавказ,
Угъо софой жофой туьнуьт,
Овгъотигъой эн Ватануьт.
Вэхд оmore, гирошдени,
Туь комсомол гъе жовони,
Бура пушо непоисде,
Эшгъ эн дуьле кем несохде,
ГІэлем дузи э дес дери,
Рас гъеммише э бесгъуни.

ЧИГЪРЕТГЪОЙ ГІЭЗИЗИГЪО

Э вэхд довгІо гІэил бируым,
Э чумевоз нидирируым,
Чуьтам женг берде игидгъо
Офдоретге эз гунилегъо.
Изму десдей гуьле гирде,
Э ён памятник оморе,
Сипре сере гъуз гирденуым,
Гоф несохде поисденуым.
Оморенуьт э ёр рузгъо
—Рузгъой жейле бирейгъо,
Чигъретгъой эн гІэзизигъо,
«Согъбоши»,—гуфдире, рафдетгъо.
Э ранг гІэтош рачи гуьлгъо,
Шевгъ доренуьт э хумнегъо
—Э хумнегъой суьгъде кукгъо,
Ферзендгъой эн Ватани,
Э гъэд дуьлме гьеммишен
Элов гІэтош жиге гирди,
Жесденуьтгъо гье журкумгъо
Ве чигъретгъой гІэзизигъо.
Те э рагме хун деригъо,
Ме миберуым желдлуь гъовхо,
Шолуми бу э гъэд хэлгъгъо,
Небу дие беде довгІо.

ГЪИРМИЗИ

Гъеле гІэил гынсдики,
Диребируым э хов мс
Э пушойме поисде.
ГІэсб, бугъо тух гъирмизи,
Э кул энү венуьшде,

Жевлон зере, ме гешдуьм,
Песле, гуйге, у парзе
Э гъил-гъили варафдуьм...
Себэхь эз хов вэхуьшде,
Э ён дедей оmore,
Ихдилот сохдум эй ю ме
Шову дире хов мере.
Омбар фикир несохде,
Жугьоб до мере деде:
«Ранг гъирмизи гъисд кукме
Эн хубигьо, нишоне,
У овурде мозоле
Ве гъемиге никире.
Сегьер рузгьой чуйшмеи
Сер гирде эз гъирмизи.
Э товун хов гуфдиге—
У гъисд фикир одоми,
Чуй эвреи виниге,
Эшкуново бирени,
Чаруьсде ежирейге,
Э пушо оморени».
Омбар фикир сохдум ме:
«Эже гъирмизи дирем...»
Песде омо э ёрме,
Е руз пушо, винирем
Ме солдате гешдеки,
Э кул эн гъэсб верики.
Воисд солдат ме бошум,
Э кул эн гъэсб венуьшуьм.
Э солдатиш бирем ме,
Оммо гофгьой эн деде
Измуш эз ёр нис рафде,
Бегьем дануьсдем эхи,
Эйчуй ранг гъирмизи
Гъисд нишоней бэхдлуьи.

ЭШГЪ ЖОВОНИ

Жовони, жовони,
Эшгълуье вэхд гІуьмуьри,
Пушобере гъувоти
Эй земоней инсони,
Эже рафдгеш пойгъойтуь,
Рэхъгъо унжо очугъи,
Чуьнки имид бесдей туь
Энжэгъ э руьхь бесгъуни.
Сэхде гъое дур бире,
Эй туь рэхъэ вокурде,
Ихдиёр нисд екиреш
Пушой туьре эй гуьрде.
Вэхдиш э туь муьднини,
Туьре эшгълуь у сохде,
Рафдени гъе пушово,
ГІэлем э дес вегирде.
ГІэлем туь гъисд имиди,
Гъич нинуьши э динжи,
Эшгъ ве муьгъбет дуьл туьре
Дорени эй себэхъи,
Эри шорте девр хуши
Ве биёвгъой инсони,
Эри гъемме могълугъгъо
Никире туь гешдени.
Ухшеши туь э гІэтош,
Сухденигъо гъеммише,
Тор мегердош гъич ебош,
Доре гьер вэхд товуше.
Рафдени туь у рэхъэ,
Коми рафди бебегъо,
Вокурдени унжиге
Тозе келе илчигъо,
Жилов геми эн девре
Гирде, берде пушово.

Э гъэд гъовхо дерикиш
Муьгьбете кем несохдей,
Метлеб э дуьл туь гуьрде,
Дуьшмере бесгъун дорей.
Дохьоргьоре жумунде,
Тозе рэхьгьо вокурдей,
Пелесере туь кошде,
Э гуьлшони чарундей.
Назушменди мердьети
Гьисд хосиет жовони,
Угьо доре руьхь туьре
Эй бирмунде игиди.
Э коминжош биремге,
Гьер вэхд дирем нишоне,
Туь гьишдейгьо эз хуьшде
Омонети суьрхире.
Э гьилгьили эн асму
Эдет гешде гемигьо,
Пар зеренуьт жуьргIэтлуь,
Гьишде унжо жилгъэгьо.
Астарагьош шор бире
Гьетте угьоре дирет,
Жовонире рэхь доре
Эри берде дусдире
Э гьер жигей шар хори,
Муьхькем бирей бирори.
Салгьо эдей гирошде
Пушо берде гIуьмуьре,
Оммо хъэвес жовони
Кем нис бире эз дуьлме.
Бисдорумгеш ме лап пир,
Пир нибу дуьл эн шогьир,
Кумек мибу жовони—
Гуьзеле вэхд инсони,
Невомунде гье мэгIни
Михуну эй жовони.

ГЪЭРХУНДУЪМ

Галастуке герде беседе,
Автомате э дес гуърде,
Духдерлей эн школеи,
Тегьер гъуччогъ, тик поисди
Э ён памятник игиди,
Эже гІэтош гье сухдени,
Тик поисди у гъовхобер—
Игиде кук ве бесгъунбер.
Э е гъул ю гІэилле ве,
Автомат де э десиге.
Уре гІээиз сэхд гъэл гуърди
Дедей игид ве гъэлхэндчи,
Чумгъой эню гІэрсинисди,
Сифет ю пур гъисд эрклуви,
Гуйге кукерэхь сохдени,
Буйругъ доре, гуфдирени:
«Дор Ватане туь, гІээизи,
Бош э хок ю верзирени,
Нисд сох дуьшменгъой улкере,
Эй биёвгъо дор гІуьломе...»
Денишируьм тиж э шекуьл,
Гуйге, дуьлме бисдо билбул,
Э пушойме, гуйге, черх зе,
Гирошд рузгъой гІуьмуьрме.
Ве винируьм ме инжиге
Тик поисде пионере,
Чуьтам ухшеш зерениге
Э гІэилле, комики ве
Э гъужогъ эн у гъовхобер--
Игиде кук ве бесгъунбер.
Варасируьм эдей доре
У духдерле гъэрд хуьшдере,
Гъисди гъуччогъ гъэреулчи
Эри динжи эн гъэлхэндчи,

Коми жун хуьшдере нори,
Ватан юре гІэзиз дошди.
Ивэхд омо э пушойме
Чигьрет энугІэзизигьо,
Комигьоре рэхь сохдем ме
Э хунлуье, беде довгІо.
Сипре сере ме гьуз гуьрде,
Сер зеруьм ме э духдерле,
Э игиде кук—гьэлхэндчи,
Э гІэзизе сигьде деде
Ве бергулуй гьеммишеи,
Ве гуфдируьм: «Гьэрхундум ме
Гьеммишелуьг гьеммешмуре
Эй расунде э девронгьо
Дузире э товун довгІо».

ЭРИ ТЕРБИЕДОРЕГОР

ГІэзизе учитель—
Тербиедорегор,
Рэхь зиндегунире
Э ме бирмундегор,
Сургьой дананире
Эй ме очмиш сохдей,
Э хубе рэхь дузи
Туй мере фуьрсорей.
Тербией эн бебе
Ве эн туй ек бире,
Э пушойме вокурд
Рэхь инсоньетире.
Туй гуфдире гофгьо
Ве вомухдеигьо
Бисдоруьт миноре
Э ме рафде рэхьгьо.

Гыч нисохум фурмуш
ГІэзизе учительгьо,
Эгъуьлгьой гІилмире
Мере дорегоргьо,
Ме жофогьошмуре
Мисохум вегирлуь,
Бигьил бошут гьер вэхд
ГІуьзетлуь, хьуьрметлуь.
Тербиегьошмуре
Э дуьлме гирде,
Хьэрекет сохденуьм
Эри зиёд сохде,
Доре э овлодгьо,
Тегьер омонети
Э хунде мэгІнигьо,
Чуьн шогьир тати.

ХОРИ

Туь зендени инсонгьоре
Ве дорени нофугьоре,
Бигьил зигьуьт э туь, Хори,
Бошут гуьлгьой зиндегуни.
Туь зендени хьэйвугьоре,
Битмишигьо ве гьушгьоре,
Туьни мэгІдон гІоширигьо,
Гьиметлуье девлетигьо,
Туьни нефес эн инсони,
Туьни рачи зиндегуни.
Гьер одоми гьэрди туьре
Обод сохде, вараюнде,
Тегьер деде, гІэзиз хосде,
Те эз дес ю вероморе,
Вогордунде гьэрд хуьшдере,
Номус юре темиз дошде.

Омбардеки одомигъо
Гъисдуът э туъ ихъдиборлуъ,
Кеширенуът эшгълуъ жофо,
Бигъил гуъл дуъ гьер тарафтуй,
Эй гьер кесег гЮширитуъ
Угъо гъисдуът селигъэлуъ,
Бошу хэйрлуъ мэгІдонгъойтуъ,
Зиёд бошут девлетгъойтуъ,
Оммо гъисдуът ужирегъо,
Сохденуътгъо бедкоригъо,
Веноренуът ярагъоре,
Э жендек туъ гъэбергъоре.
Гъувотгъойтуъ лап гужлуъни,
Ярагъоре соф сохдени
Диеш рачте вараюнде
Эри ники кукгъой хуъше.
Мере гъувот мибисдоге,
Мивекендуъм бедкорире
Эз бинеден, еслт эз куък ю,
Бигъил энжэгъ ники бошу.
Э гьер куънж туъ пар мизеруъм,
Невомунде гье мишендуъм
Тумгъой мейвой эн никире,
Гьер инсоне бэхш эй доре.
Бигъил бошут суьгъдгъо гьемме
Эй гІэзизе хори хуъше,
Дуьгу э туъ елте семе
Бэхш хуъшдере, нум эй гъише.

ГЪОВОГЪДОРГЪО

Гуфдиренуът: «Гъовогъдоргъо
Гъисдуът нишон эн никигъо».
Нис дорегеш бегьер угъо,
Веруът э минжи шегьергъо.

Уре гьеммеш хьюьрмет гуьрде,
Э пушой хуней ю кошде,
Мигуиге гъэреули,
Динжи эле у дошдени.
И коре назар вегирде,
Пуьрсуьш дорум гъовогъдоре:
Эйчуь эхи хьюьрмет гуьрде,
Уре гьемме кошденуьтге?
Гъовогъдор гъич нежуьмуьсде,
Эз буьлуьнди жугьобе до:
«Хьэрекетуьм эй варафде
Э буьлуьнди, эки чуьшме!»
Чуь дире туь э буьлуьнди?
Чуь гереки варафдеи,
Кейки нисди хэйр дореи?
Чендгъэдериш варафдиге,
Нираси гъич туь э чуьшме.
«Дузи, ме гъич нирасуьм
Те буьлуьнди эн офтои,
Оммо дан туь ме нишонуьм
Эй зверо варафдеи,
Эз буьлуьнди диренуьм ме
Чуь тозеи омореге,
Бирмунденуьм ме жигере,
Парандегьо пар зеренге.
Нике ковтер эн шолуми
Э сер луйгейме нуьшдени,
Песде э гьер ло пар зере,
Кошдени тум бирорире».

Воисд мере омбар бошут
Э и гуьлом гъовогъдоргьо,
Нике нишоне бирмунуьт
Э инсонгьой гьеммей дуьньёгь.

ХУШБУЙ МИДО

Э гъэд више эзир доргъо
Хъэз оmore дегешдуым ме,
Денишире тик зеверо
Э суърхине суьгъде чуьшме.
Эз гІәредугъ савзе велггъо,
Бурра хэсди энугъоре,
Расиренуьт ригазлего,
Тимор сохде сифет мере.
Кефме гъони гъовомери,
Чуь ихдилот сохде угъо?
Велггъош деруьт э гуш-гуши.
Э товун эн кинуьт гофгъо?
Белкем угъо эшгълуь бире,
Эдет тэгІриф доре уре,
Ки доргъоре инжо кошди,
Э бинешу гІов декирди,
Веровунди и вишере,
Дуь мэгІрифет инсонгъоре.
Увэхди ме, фикир сохде,
Гуфдиренуьм э дуьл хуьшде:
—Одомигъой гъеммей хори
Микошдуьтге е дор гьерки,
Согъэ хори вараюсде,
Геймиш бире э богъ, више,
Хушбуй мидо эвир гъово
Эри гъемме одомигъо,
Гъемме девргъо ве гьер вэхдгъо,
Бошут угъо никихогъго.

МЕ ГУЗЕТУЬМ

Ини поиз гене омо,
Немуьш ве тар бисдо гъово.

Поизиш гьисд хубе вэхд сал,
Нис демунде у эз васал.
Уреш гьисди келе рачи,
Велггьо э ранг эн суьрх бири.
Э вэхд энущ омбар жофо
Кеширенуьт одомигьо.
Чуьн е кесег зиндегуни,
У гереки гьеммеймуре,
Коми доре нофугьоре
Эри согъэ сал гIуьмуьри.
Энжэгъ ини, э поизи
Дуьлме омбар гурунд бире,
Чуьнки гьушгьой эн гьовой
Пар зеренуьт э дур рафде.
Угьо е рач десде бесдет,
Э гъэд жерге тик поисдет,
Сергьошуре жумунденуьт,
Согъбошире гуфдиренуьт.
Денишируьт э лой доргьо,
Гуйге гIэрс пур э гъэд чумгьэ,
Э чумевоз тимор сохде
Вокурдетгьо лулегьоре.
Дануьсденуьм угьо, гьелбет,
Гьич нирафдуьт эз хориму.
Инжо угьо бине гуьрдет,
Чуьнки хубут гIэдотгьойму.
Гьисди гьонун зиндегуни
Гьуногъхогьи эри иму,
Эри дусдгьо вокурдеи
Гьер вэхд дергьой хунегьойму.
Оммо гьеле инсонгьоре
Нисди гьувот эри сохде
Легиш гьонун природаре,
Гьушгьо эзу эдет рафде.
Чуьн гьувотсуьз денишируьм
Э лой гьушгьой эн гьовой,

Эз гъэд дуълме гофгъо офдум
Эри доре теселими.
Мугум:—Рэхъник, ишму бурайт,
Э гъилгъили асму варайт,
Берит шолум э унжиге,
Э коминжо бисдоритге.
Тэхъл гъисдигеш вэхд жейлеи,
Небу кешит гъич могъбули,
Жейлеи хъэсуъл омор
Бу гуфдире вохурден,
У овурде келе шори
Ве гъемиге имидлуви.
Э у тегъер гъер вэхд тэхъли
Чаруьсдени э ширини.
Миёв васал ме имидуьм,
Те васали миденишуьм,
Бийт гене эки иму,
Гузетуьм ме э рэхъ ишму.

ВЕРЗИРЕНИ

Ярай хэнжел зу соф бире, хуб мибу,
Ябай гофи гъуьмуьрлугъиш соф нибу,
Оммо гене э дуьшмегъо хэнжел зе,
Эй энугъо гоф хэйрсуьзи, гоф мезе.
Эге дусдтуь тэхсире кор сохдиге,
Келе гъэгъриш эз кор энубирейге,
Мезе хэнжел, сохде хуне туь тигъи,
Гофе зе туь, ярай гофи несгъэти.
Дусд эз дуьшме шинохдеи асанти нисд,
Туь бэхдлуьни, кейки у фегъм туьре гъисд.
У фегъм нисдгеш, гешд туь гъер вэхд дусдире,
Дануьсдиге, сох гъеммише никире.
Эге дуьшме елте семе дануьсдге

Варасире метлеб сохде никире,
Эн гъовхой туь у гъисд келе бараси,
Верзирени у гъовхоре туь бери.

НЕДАРАФДГЕ Э ГЪУВОТ ЭЛ

Эйчуь гъечи тэгIди сохде шэхшэхэ?
Э хьюьршевоз туь сес сохде, гешдени?
Гъечи зури видовусде, шэхшэхэ?
Беге туьре гьер вэхд бире имиди?
Согъ гIуьмуьр туь видовусде нидани,
Миёв эйтуьш ёгъин вэгIдой хэсден,
Ебо дениш э лой зофру дереи,
Э дереи гIовтуь евош гешдени,
У эдее экин дерьёгь оmore,
Омбаре гIов хомуш сохди хьюьрш юре.
Эзи дуьньёгь земонегь гирошдет,
Нишонешу э сер девргьо вемундет,
Ченд игидгьо э гъиргIэтгьо венушде,
Бирет хьюьршлуь эри гъич вэхд немуьрде.
Нисе бире одомигьо немуьруьт,
Энжэгь уго эз ишу нум мигьилуьт.
Нумгьо, нумгьо чендигьоют э дуьньёгь,
Чен у хъисоб нисди шаргьо э дерьёгь,
Гъисдуьт нумгьо гьеммишелуьг гъоимуьт,
Гъисдуьт нумгьо—нэгIлетлуье нифринуьт.
Бирет нумгьо суьрмиш сохдет девроне,
Пучи хэржи сохдет рузгьой гIуьмуьре.
Чуьн нефое дениширет э угьо.
Угьо муьди небирет гъич э элгьо,
Эл инсони, тегьер дерьёгь гужлуьни,
Жейле инсон эри эну домжини,
Э элевоз пой кешире гереки,
Увэхд инсон, чуьн палутдор, муьхъкеми.

Гьисдуът нумгьо гьеммишелуыг эрклуьнуът,
Эй биёвгьой одомиго нишонуът,
Угьо гирдет гьеммишелуыг жигере,
Вараюндет торих девргьой инсоне,
Угьо гьисдуът пушобергьой дуьньёгьи,
Гьич небирет хьюьршлемиши деврони,
Эй могьлугьгьо угьо бирет кумекчи,
Чуьн минорей зиндегуни, товушчи.
Небу гьечи уьткем боши шэхшэхэ,
Э хьюьршевоз небу гешди, шэхшэхэ,
Дануьсдебош туь э дерьёгь мидарай,
Э торихгьо гьич евэхдиш ниварай,
Пучи мирав эн чуьн туьни гьуьмуьр ю,
Недарафдге э гьувот эл гьувот ю.

НИБОШУМ

Зенде оморем э догьгьо,
Э минжилугь гьоеигьо,
Э ёд муьди небиретгьо,
Омбар шушде оморетгьо
Эзир воруш ве дурфугьо.
Э ён боруй Норин-Гьэле,
Э комики омбар яра
Зерет ёдгьо невомунде,
Соху гуьфре гьул эй хуьшде.
Ярагьоре ветовусди,
Оммо небири гьич муьди
Э вэхьшие ёде дуьшме,
Миовурдгьо хунризире.
Э пойней эн хэненуьме,
Кими вэхдгьо хьюьршлуь бире,
Мешенд Каспий шаргьой юре
Ге гьугь догьгьой Догьистуьме.

Кими вэхдгьо кулокгьоре
Фуьрсоренбу сэхдгьой юре,
Темиз сохде асмуй мере.
Эйме ненуй у хунденбу,
Кимвэхдиге сокит, шорлуь,
Мере гъувот у доренбу
Зури эри келе бире,
Э зеверсер гуферейме,
Эрклуь эри вероморе.
Э буьлуьнди лап варафде,
Суьмуьргъушгьо пар микуфдуьт,
Пардушгьоре лов мисохдуьт.
Эз ворущгьош мере дошдет,
Веровунде, келе сохдет.
Эрк сохденуьм ме эз ишму
Суьгъде догъгьой эн гІэзизи,
Эз туь, Каспий, эьвлуьйму,
Чуьн гъэреул туь дошдени,
Невомунде, динжи мере,
Шевиш-рузиш уьгъ бире,
Гъич эз ишму унегуьре
Нибошум ме ебош жейле.

ЧУЬШМЕЙ ШОРЕ РУЗГЬОЙМУ

ГІэлем азади, шолуми,
Гъувот дусди хэлгъгьоймуни,
Чуьшмей шоре рузгьоймуни
Буьзуьрге гъонун эн Совети.
Э мэгІдонгьой куьмуьр, пулат
Жофо бири тегьер совгъэт,
Жофокешгьо эшгъ вегирдет
Эз туь гъонун эн Совети.
Хори бири эриму гуьл,

Дегиш бири више ве чул,
Зиндегуни эй бире бул,
Азад мэгIни хунде буьлдур.
Бесгьунбере хэлгь Совети
Э коммунизм пой донори,
Товуш туь гьер вэхд гьисди
Минорей эн хилоси.
Ригазгьойтуь эдей гешде
Э гьеммей келе хори,
Э инсонгьо рэхь бирмунде
Гьеммишелуьг азад бошут,
Эри рафде экин дузи,
Гьэгьлуьвире дире дануьт,
Софой жофо эй вегирде
Хоримуре вараюнде.

ФЛОТ РАСДИ

Беде дуьшмен гьэсд сохденге,
Э руй хори эй нисд сохде
Бине—мескен Октябре
Ве азади эн жофоре,
Тегьер эн мерд туь борж берди
Ве бирмунди руьхь игиди,
Пое песо гьич неноре,
Лерз венгесди э дуьл дуьшме.
Гьовхой дузи эй азади,
Эй бирори эн милетгьо
Бердей Флот эн Советгьо.
Беге мибу у кор фурмуш,
Мердьетие игидигьо,
Туь э гьуьлом бирмундейгьо.
Гьич е вэхдиш нибу пузмиш
Хьэлежигер бу дуьшменгьо

Эз сес тупгьой эн гемигьо,
Тегьер немерд мивирхдуът,
Лешгьо бире, миофдоруът.
Одесса, Керчь, Чуюкле хори...
Эзунигьо лап омбари,
Едигоргьой игиди туъ,
Гьеммишелуыг угьо мибу.
Изму э девр эн шолуми,
Гьисд гьэреул вокурден
Динже жофой оводунен
Флот расди эн Совети.

МИГИД МАЙ

МигИид эн Май—мигИид шори,
МигИид дусди ве бирори,
Герд э гьер куьнж келе хори,
Эри гьемме бер шолуми.
Варайт гIэлемгьой эн гьирмизи
Диеш буьлуьнд эри дузи,
Эри мозол инсоньети—
Метлеб партией Ленини!
Ватанмени пушо дегьо
Э гьовхой эн жофокешгьо
Эй азади софой жофо,
Бэхд ве мозол эн инсонгьо.
Бу гуфдире планетейму
Гьеммишелуыг азад ве шор,
Параменд бу ферзендгьойму,
Эри еки бире бирор.
Э хэлгIэтгьой эн мигИиди
Гьер куьнж Ватан вараюсди,
Буьзуьрге хэлгь Урусиегь
Гьисд рэхьбирмуй келе кифлет.

Э жергей ю Догънсууимен
Верзирени жиге гирди,
Э гьугъ догъгьо э буьлуьнди
ГӀэлем Мае тик веберди.
Вараюсдет рач кучегьо
МигӀид васал—мигӀид гуьлгьо,
Эз хунчегьой тозе гуьлгьо,
МигӀид Мае овурдетгьо.
Эз гьер жигей келе хори
Фуьрсоренуьт шолум хэлгъгьо
Эй Москва—Дуьл Ватани,
Коми гьовхо берденигьо
Эри дусди ве бирори,
Эй шоре май инсоньети.
Бигьил бошу гьип-гьирмизи
Гьемме куьнжгьой келе хори,
Эз хунгьо нэгӀ, эз гӀэлемгьо—
Эз гӀэлемгьой эн Ленини.
Асмуй иму бигьил гьер вэхд
Бошу темиз ве веркову,
Бигьил бошут диеш хушбэхд
Одомигьой эн хориму,
Гьер руз ишу бигьил гуьл дуь
Э мигӀид май ухшеш зенуь.

ЭЗ ТУЬ ДУЬНЬЕГЬ БЕГЬЕМ НИБУ

Хуьшденхогьи э девр иму хэйрсуьзи,
Чек эн е дес э гьер жигеш сессуьзи,
Тэхное дор э гъэд вишеш мегердо,
Дусдинэхогь эз гӀэре селт нисд гердо.
Эз гӀэрей эн жэгӀмет небу дур боши,
Тэхно гьисди туь кемгьувот мибоши.
Герек нисди эри бире бедгьилигь.

Шинохэ дире, э дури туь мевирих,
Дериге э дес туь фурсет инсонгьо,
Темизе дуьлевоз дениш гьер вэхд э угьо.
Эге э кул гьуьргъэе глэсб веригеш,
Пой эн глэсбиш нечемуьсде нис бире.
Текебури нисд эй инсон глуьзетлуь,
Обурлуьи сохде уре хуььрметлуь.
Гьер инсониш э бэхш хуьшде вегири,
Небу гуи туь эз гьемме зевери.
Хьисоб месох туь хуьшдере дананменд,
Хубтеики бисдориге эгьуьлменд.
Гьувот дусдгьо ек бисдоге хуб мибу,
Дуз бура, эз туь дуьньёгь бегьем нибу.

БЭХДЛУЬ БОШУТ

Иму гьэлхэнд шолуминим,
Кумек дусди ве бирори.
Невомунде борж миберим,
Нисд бу довго эз руй хори.
Ерэгь иму гьисдгеш гужлуь,
Кумеки у эри хэлггьго.
Бигьил бошут гьемме бэхдлуь,
Э е кифлет зигьуьт угьо.
Бигьил гуьл дуь зиндегуни
Э гьер жигей келе хори.
Дусди мозол инсонини,
Овурдени келе шори.
Глэлем дусди э дес гирде,
Мирайм пушо непоисде.
Бигьил гьер вэхд бу сокити,
Эй биёвгьой инсоньети.
Овлодгьойму хуьром зигьуьт,
Гьеммишелуьг динжи винуьт.

Нешиновут сес довгIоре,
Невинуьт гьич бедигьоре.

БИГЬИЛ ГУЬЛ ДУЬ

Веруьм э гьугь Тарки-Тау,
Эже зенде дуьл муьгьбете,
Гьовой инсон бире хуьшлу,
Суьмуьргьушиш пардуьш куфде.
Эзинжо эдем дире
Завод, фабрик, кучегьоре,
Жерге-жерге жовонгьоре.
Дегиш бирей эн догьгьоре,
Дуьлшор бире, гешде угьо,
Эдет рафде гье пушово,
Тегьер нишон эн тозеи
Ве биёвгьой зиндегуни.
Угьо гьувот девронини,
Пушобере эшгь инсони.
Гьем хунденуьт, гьем кор сохде,
Рузгьоймуре пушо берде.
Чуь шор гьисди деврон изму,
Хэндериуи Каспиейму,
Э тараф ме денишире,
Мере эдей жугьоб доре.
Эдем дире уш дуьлшори
Э хуше девр зиндегуни,
Эй мэгIнине у бирори,
Мугьумгьоре рач зендени.
Ки гуфдири Каспий пири?
Шаргьой энугьисдгеш сипи,
Тегьер жовон эшгьлуь гешде,
Эвр гьоворе тозе сохде.
Жовонире гьувот доре.

Эй биёвгъо кумек бире,
Эз ме эдей у гуфдире:
«Непоисде хун мэгIнире
Эри дусди ве бирори,
Эри динжи ве шолуми,
Эй жоборде жофой догълуй,
Бигьил гуьл дуь деш Догъисту.

БЭХШ МИСОХДУМ

Вэхд эдее бежид рафде,
Гереки эй тэгIди сохде,
Эй немунде гьич песово,
Ниофу бэхд пес мунугъо.
Вэхде гузет гьич несохде,
Воисдени пушо рафде.
У одоми мозоллуьни,
Коми вэхде гирошдени.
Дураз нисдгеш эн ме десгъо,
Мичарундум э пардушгъо,
Бигьил зенуьт пар э гьово,
Эри рафде гье пушово,
Эй дебире э пушой вэхд,
Эй инсонгъо бэхш сохде бэхд,
Э гьер жигей келе хори
Шенде тумгъой никидори.
Бигьил гьемме бэхдлуй бошут,
Э шолуми, динжи зигъуьт,
Эри еки кумек бире,
Муьхькем сохут бирорире.

ГЪЭЛХЭЕНД ДУСДИ

Элов Октябрь туьре зенди
Эри Ватан эй гъэлхэнди,
Эри дошде динжи юре,
Софолуье жофогьоре,
Эз суьфдеи рузгьой гьуьмуьр
Э гъэд гъовхо вероморе,
Мичарунди туь э куьмуьр
Рэхьм неберде, дуьшменгьоре.
Кукгьой жофо, кукгьой Ватан
Э жергей туь поисд гъэлхэнд,
Фэхьле, ранжбер, бирор бире,
Вегирд гьэлем ленинире.
У гьэлем тик вебердей,
Бесгьунигьо туь овурдей,
Эй шолуми гъовхо бердей,
Ватане туь гьер вэхд дошдей.
Ченд ве ченд беде дуьлгьо,
Девлетлуье хуьшденхогьгьо,
Тегьер вэхьши, миоморуьт,
Эй фуберде хьозур бируьт.
Махно, Дутов ве Краснов,
Диникин ве Бичерахов,
Эз хьофд догьгьо ве дерьегьгьо
Миоморут довгьокоргьо,
Воисдембу селт тасунуьт,
Гьеле жовон гьисди куьшуьт
Хьуькуьмет эн Советире,
Хьуькуьмет фэхьле, ранжбергьоре.
Гьеммере туь телеф сохде,
Бесгьун дори невомунде,
Эри Ватан гьуьзетлуьи
Суьгьде овлод туь овурди.
Адольф Гитлер—одомихур,
Эри хэлгьгьо бире хунхур,

Европаре тасундебу,
Э зулмоти венгесдебу.
Эз хунгьой эн тэхсирсуызгьо
Гъирмизи бу нуькерегьо,
Асмуй гIуьлом думонлуь бу,
Эвир гьовош дурелуь бу.
Хори Ватан Октябре
Воисденбу зирпой сохде,
Хэлгъгьой юре есир соху,
Э гьульети эй ю беруь.
У хунхуре вэхьшигьоре
Дануьсди туь тембихь доре,
Эз уьлуьмгьо ве зулмоти
Европаре хилос сохди.
Асмуй гIуьлом темиз бисдо,
Э гьер жиге ники омо,
Парандегьош дуьлшор бире,
Хундуьт мэгIни тэгIрифире.
Екиш ебош бесгьун доре,
Туьре жоборд, гьич нидануь,
Хэёл сохдге эй оmore,
Эз дес игид у мимуьруь.
Чуьнки туь гьисд шолумидор,
Эри хэлгъгьо никибиёр,
Буьзуьрге лешгер Совети
Кумек дусди ве бирори.

ПАР МИЗЕНУЬ

Салгьой гIуьмуьр зури гешде
Эз инсонгьо непуьрсире,
Вэхдиш эдей пушо рафде
Куьнд овурде тозеире.
Беге мибу вогордунде

Песово гьич земонере,
Беге мибу гьич поюнде
Пушо рафдей девр имуре.
Бигьил пушо бурав деш девр,
Непою у э нимерэхь,
Биёругу ники омбар
Эри гьер дусд ве гьер хьэрмэхь.
Кими вэхдгьо зиндегуниш,
Воисденге инсонгьоре,
Эз бинеден бире дегиш,
Эшгьлуь сохде согъ г'уьмуьре.
Пушобер девр гьисд у инсон,
Ки дусдгьоре омбар гешде,
Ки гуш дошдге э сес деврон,
Э е жерге пушо рафде.
Ой инсонгьо, ме ишмуре
Гьер вэхд хосдем лап эз дуьли,
Гьетте дире бедишмуре,
Дуьлме омбар могьбул бири.
Никигьошму шори гьер вэхд
Эри дуьлме овурденуьт,
Энжэгъ увэхд офденуьм бэхд,
Кей инсонгьо шор биренуьт.
Воисдени мере, дусдгьо
Ишму бошит гьер вэхд хушхьол,
Эй инсонгьо гьер вэхд девргьо
Биёругу бэхд ве мозол.
Гьемме рузгьой зиндегуни
Биёру эйшму тозе ники,
Гуьл дуь эйшму девр гуьлшони,
Невинит гьич де могьбули.
Меш увэхди шор мибошум,
Эз шоришму гье михунум,
Мэг'нигьоймеш бире эшгьлуь,
Эз девр э девр пар мизенуь.

МИДУЪМ

Непоисде э нимерэхь,
Небисдогеш мере хьэрмэхь,
Биё бурам ме пушово.
Нивогошдум гьич песово.
Гьелбет рэхьме асантиш нисд,
Четинигьош э у рэхь гьисд.
Оммо, дусдгьо, лап гъэсд мени,
Метлебе бегьем сохдени.
Хэлгъме кумек бире эйме,
Э метлеб дуъл мирасуъм ме.
Хэлгъ ме мере мидуъ гъэнет,
Чуьнки гьисди у минорет.
Товуш доре рэхь шогьире,
Хурек доре десдон юре,
Дуъл энуре эшгълуъ сохде,
Шоре мэгIни эри хунде.
Ватан мидуъ гъувот мере—
Гъувот чешме ве чойгьоре
Э мэгIнине у менгенуъ,
Э дуъл у эшгъ мидешенуъ.
Лап э дургьош бисдорумге,
Э гъугъ гьовош пар зеруъмге,
Фурмуш нисохум кинуъмге,
Эйме кумек ки бириге.
Келе эже ме биремге,
Нефес мере ки дориге.
Ватане гIэзиз мидорум,
Герекиге жунеш мидуъм.

ГЪУВОТ МИДУЪТ

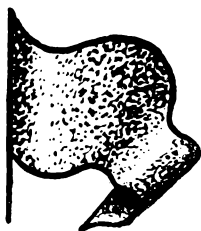
Гъовхой спорт—нишон ники
Бесгъуни ю овурдени

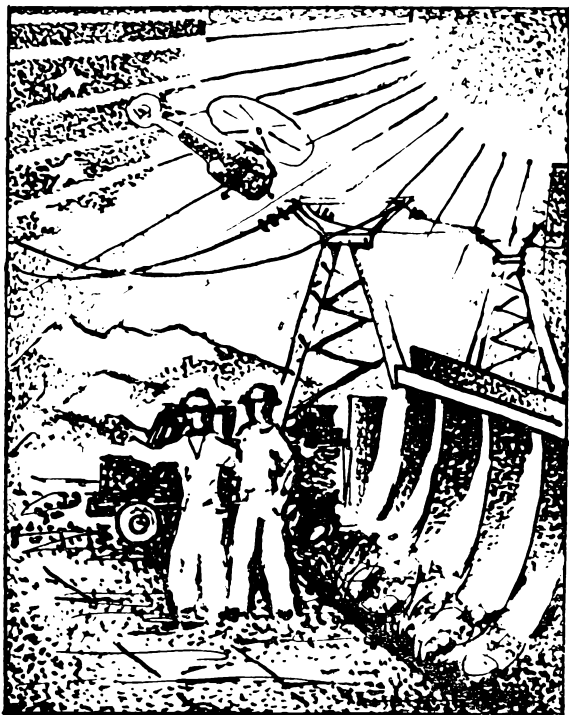
Энжэгъ дусди ве бирори
Эй овлодгьой согъэ хори.
ЖуьргIэтлуье кук эн догъи,
Лап э дургьош туь биренки,
Э эшгъэвоз борж бердени,
Бесгъун доре дануьсдени.
Э мейду туь вадарафде,
Тегьер эн мерд гъовхо берде,
Бирмундени гъуьнергъоре,
Мердьетие игидире.
Э мейдуй спорт дерики,
Энжэгъ туьре е метлеби,
Чуьнки туь дануьсдени
Дуьлгьой дусдгьо э лой туьни.
Э бесгъуни сэхд гузети
Муьгъбет эн дуьл гуьзел догъи,
Туьре ейлугъ нишон доре,
Гуфдиригъо: «Имидуьм ме!».
Эз гьер тозе бесгъуни туь
Гъэдер дусдгьо зиёд бире,
Э коминжош гъисдге ишу,
Мидуьт гъувот бирорире.

НЕБУ ГУФДИРЕ

Шев эз ниме эз зуревоз гиросди,
Чор тарафе вадабурри торики,
Менг э асму асде-асде гешдени,
Чуь э дерьёгъ гиросдеге дирени.
Хисиреют нимешеве хъэйвугьо,
Догъгьо, богъгьо, дереигьо, вишегьо,
Энжэгъ дерьёгъ нэхисири, уёгъи,
Гъич гIэресуьз, непоисде, гешдени.
Э у гуьре, гуйге, эшгъэ .вегирде,

Хов шевире эри хуышде тэхъл сохде,
Кифлет жэгІгир нэхисири, уёгъи,
Энжэгъ энупенжерею товуши.
Сэхьиб кифлет рафди эри жэгІ гирде,
Имидлуъ бу се руз бэгъдо вогошде,
Гирошдетгеш чор рузгъо эз у рафде,
Невогони имогъоиш э хуне.
Унегуъре согъэ кифлет ховсуъзи,
Э оморей энугъемме гузети,
Дениширет э угъелбет гІэилгъо,
Фурмуш бири эз дуъл ишу возигъо,
Денишири э у пире бебею,
Уш жэгІгири сохди согъэ гІуъмуър ю,
Эри энущ чумерэхъи кешири,
Кифлет энущ омбар дири сэгІэри.
Оммо изму у битоби сохдени,
Дуълдэгъдэгъэ эри эн кук бирени.
Эзуш омбар зен эн жэгІгир гъэмлуъни,
Чумгъой энугуйге, гьер вэхд гІэрслуъни.
Э ён суьфрей эн хуреки нуьшдекиш,
Ранг ю зердов нисе хурде хурекиш,
Уре гъисди е тэхъное ниети,
Небу гуфре гъич песини гузети.
Ини омо эз ён эн дер сес пойгъо,
«Бебе»—гуфре суьфде жесдуът гІэилгъо,
Гъеммеeki эз жигешу вэхйшде,
Тик пойсдуът, гъич е гофиш несохде.

МЭГНИГЬО

ЧУЪШМЕЙ АЗАДИ

ГІэлем э дес Ленин дебу,
Хьохмой энун виниренбу
Коминиге рэхь эн дузи,
Биёругьо э хилоси.

Сервори: Партией гІэзизи,
Партией Ленини,
Сохдегор рэхьбери
Э гьовхой азади.

Эй милетгьо ники хосде,
Хьэвес доре, рэхь бирмунде,
Бигьил азад бугу жофо,
Элгьо винуьт эзу софо.

Сервори:

Туь гьисд чуьшмей эн азади,
Терг бу гуфре селт муьрскеши,
Гьер ферзенд келе хори
Дануь ки ю одомини.

Сервори: Партией гІэзизи,
Партией Ленини,
Сохдегор рэхьбери
Э гьовхой азади.

ТУЪНИ ВАТАН

Сугъде улкей эн гІэзизи,
Вокурдегор куьрпи ники,
Гьэлей дусди ве бирори,
Пушобер гьовхой шолуми.

Сервори: Туьни, Ватан, номус иму,
Туьни, Ватан, эркилуйму,
Туьни, Ватан, нофугьойму,
Туьни, Ватан, рэхьбирмуйму.

Нишонбирму эй улкегьо,
Бэхд ве гьувот эн овлодгьо,
Гэлем туьре э дес гирде,
Непоисде, эдейм рафде.

Сервори:

Гэзиз дошде иму туьре,
Пой нореним э гьер жиге,
Гьуьнер иму гужлуй бире,
Овурденим бесгьунире.

Сервори: Туьни, Ватан, номус иму
Туьни, Ватан, эрклуьиму,
Туьни, Ватан, нофугьойму,
Туьни, Ватан, рэхьбирмуйму.

СОГЬБОШИ, ДЕДЕЙ

Ме лап шорум эз туь, Дедей,
Ватане туь гэзиз хосдей,
Эри гьуьзет энуну зендей,
Ферзендгьоре веровундей.

Сервори: Минорейму, туьни Дедей,
Рэхьвокуйму, туьни Дедей,
Согьбоши туь эй дорей
Хьэлоле шир эн дедеи.

Шевгьо-рузгьо нэхисире,
Герми дорей овлодгьоре,

Гуйге тегьер софе чуьшме,
Гъувот дорей битмишире.

Сервори:

Доре хуше несигІэте,
Рэхь декирдей кукгьоре,
Энгуьшдлешуш дорд доренге,
Тигьи сохдей тэхьле гІэрсе.

Сервори:

Нум туьре вегирлуь сохдейм,
Тегьер гІэлем хьуьрмет гирдейм,
Гоф туьре гьич пой незерейм,
Дуьшменгьоре бесгъун дорейм.

Сервори: Минорейму, туьни Дедей,
Рэхьвокуйму, туьни Дедей,
Согьбоши туь эй дорей
Хьэлоле шир эн дедей.

Э ЁН ГІЭТОШ ГІЭММИШЕИ

Инжо гІэтош эдей сухде
Е дэгьдэгъэш непоисде,
Тегьер эн хун у гъуьл зере,
Гуйге эз дуьл тигьи бире.
Гьеммишелуьг э инжиге
Гъовхобергьо гирдет жиге,
Сэхд поисде даним иму,
Бошим сэхьиб эн хориму.

Сервори: Инжо дусдгьо нис оmore
Эйшу мухшул эри бире,

Угьо инжо оморенуьт
Увэхд, кейки фикирлуьнуьт,
Журкум гІэтош эй вегирде,
Элов дуьле дегесунде.

Э сэрхьэдгьой гирошдигьо
Ве биэвгьо тозеигьо
Эдей сухде гІэтош дуьлгьо—
ГІэтош дуьлгьой гьовхобергьо,
Журкумгьой ю луйп зеренуьт,
Лигьобгьоре сухунденуьт
Эз сифетгьой гьэйгьусуьзгьо,
Темиз бошут парс эн дуьлгьо.

Сервори:

МэгІнихунгьой эн гьовхон
Сессуьз бирет гьеммишен,
Эри иму бире эшгьлуь
Ве гоф сохде боворинлуь,
Невомунде берим гьовхо,
Недегесуьт де гІэтошгьо,
Чуьн ёровурд, эй игидгьо
Э довгІогьо жуне нуьтгьо.

Сервори: Инжо дусдгьо нис оmore
Эйшу мухшул эри бире,
Угьо инжо оморенуьт
Увэхд, кейки фикирлуьнуьт,
Журкум гІэтош эй вегирде,
Элов дуьле дегесунде.

НУЬКЕРЕЙ ДОГЪИ

Серине гІове гьенжиренге
Дуьлгьой инсонгьо серин бире,

Электригьой ГЭС дегесиге,
Шевиш чуйн руз товуш доре.

Сервори: Нуькерей догъи,
Нуькерей догъи.

Э лап гьундуьре гьугъ эн догъгьо
Асму гирди догъгьоре гьэл,
Эжеки пуруьт сипре верфгьо,
Ригагьой офдо сохдени хьэл.

Сервори:

Шэхшэхэгьо, деш гужлуй бире,
Раче мугъумгьо ишму зендит,
Эри жофо кумеки доре,
Муьгьбет дуьлгьореш эшгълуй сохит.

Сервори:

Бер, шэхшэхэ, эй дусд шолум,
Венге э дуьл ю товушире,
Хунде эрию раче мугъум,
Биёр эй муьгьбет палашире.

Сервори: Нуькерей догъи,
Нуькерей догъи.

ПАРАМЕНД БОШИТ

ГЭилгьо, гЭилгьо
Биёвгьой инсонгьо.

Эришму хьэрекет
Сохденуьт келегьо,

Мозоллуй ве хушбэхд
Бошит гуфдире.

Евэхдиш э гУьлом
Беди эй небире.

Сервори: Зигьит хушбэхд ве параменд,
Бошит овлодгьо гьинорменд,
Гьобул сохит тербиере,
Эри рафде рэхь дузире.

Гъэнетгьо лов сохде,
Мидорим ишмуре,
Чуьнки э ишму
Биё дим очоре—
Очор эн гъэлхэнди
ГІэзизе Ватане
Ве гІэлем азади
Эн гьеммей гІуьломе.

Сервори:

Ишмунит бегьергьой
Келе богъ Совети,
Ферзендгьой эн Ватан—
Игиде кифлети.

Тербией Ленини
Зиреклюь вегирит.

ГІэлеме деш буьлуьнд
Зеверо веберит.

Сервори: Зигьит хушбэхд ве параменд,
Бошит овлодгьо гьинорменд.
Гьобул сохит тербиере,
Эри рафде рэхь дузире.

МЭГІНИ ЖОВОНИ

Лап ширини вэхд жовони,
У гьисд шори зиндегуни,
Уни гьувот эн гьер деврон,
Гешданигьо тегьер жейрон.

Сервори: Биёт мэгИни хуним, дусдгьо
Э шоре девр хуше рузгьо,
Эри муьгьбет эн жовони,
Лап шоре вэхд зиндегуни.

Муьгьбетлуье дуьл жовони,
Раче хунчей эн деврони,
Бирмундени игидире,
Эшгьлуь жофо у кешире.

Сервори:

Гуьл ди, гуьл ди девр жовони,
Девр биёвгьой эн Ватани
Тегьер боггьой эн васали,
Тегьер хунчей гьуьзуьлгуьли.

Сервори: Биёт мэгИни хуним, дусдгьо
Э шоре девр, хуше рузгьо,
Эри муьгьбет эн жовони,
Лап шоре вэхд зиндегуни.

ЧУЬ ХУБИ

Чуь хуби чуьшме шевгъ дореи,
Ворвори азад гешдеи.
Чуь хуби э гъэриш више,
Серини унжо гьеммише.

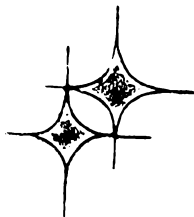
Сервори: Хубини, никини,
Хубини, никиши,
Лап хубини.

Серине гловгьой нуькере
Гешденуьт гIэре недоре.
Хуби гьушгьо пар зерей,
Палаше асму бирей.

Сервори:

Рач возигъо ме сохдеи,
Дедее сэхд гъэл гирдеи,
Хубини ме зигъисдеи,
Шорини дусдгъо биреи.

Сервори: Хубини, никини,
Хубини, никини,
Лап хубини.

СЕРНОМЕ

Стихигьо

Гье жовони	4
Чигьретгьой гӀээзизигьо	5
Гьирмизи	5
Эшгь жовони	7
Гьэрхундум	9
Эри тербиедорегор	10
Хори	11
Гьовогьдоргьо	12
Хушбуй мидо	14
Ме гузетуьм	14
Верзирени	16
Недарафдге э гьувот эл	17
Нибошум	18
Чуьшмей шоре рузгьойму	19
Флот расди	20
МигӀид май	21
Эз туь дуйньегь бегьем нибу	22
Бэхдлуй бошут	23
Бигьил гуьл дуь	24
Бэхш мисохдум	25
Гьэлхэнд дусди	26
Пар мизснуй	27
Мидуьм	29
Гьувот мидуьт	29
Небу гуфдире	30

МэгӀнигьо

Чуьшмей азади	33
Туьни Ватан	33
Согьбоши, дедей	34
Э ен гӀэтош гьеммишен	35

Нуькерей догъи	36
Параменд бошит	37
МэґІни жовони	38
Чуь хуби	39

**ДЛЯ СРЕДНЕГО И СТАРШЕГО ШКОЛЬНОГО
ВОЗРАСТА**

Беньямин Юсиевич Сафанов

ДОРОГОЙ ОТЦОВ

Татский язык

Редактор *Х. Д. Авшалумов*

Художник *К. Т. Вагабов*

Художественный редактор *Я. Д. Марковский*

Технический редактор *Е. А. Кузьмина*

Корректор *А. И. Семендуев*

ИБ 1631

Сдано в набор 25. 12. 84. Подписано в печать 14. 03. 85. Формат $70 \times 90^{1/32}$. Бумага типогр. № 2. Литературная гарнитура. Печать высокая. Усл. п. л. 1,61. Усл. кр. отт. 1,75625. Уч.-изд. л. 1,75. Тираж 1000. Заказ 191. Цена 10 коп.

Дагестанское учебно-педагогическое издательство
Госкомиздата ДАССР, Махачкала, ул. Маркова, 32.

Типография им. С. М. Кирова Госкомиздата
ДАССР, Махачкала, ул. Маркова, 51.

10 коп.

ДОРОГОЙ ОТЦОВ

Татский язык